

An Effective Approach to Tourism Development for Tarutao National Park

Kaedsiri Jaroenwisan¹ and Umporn Wiriyacosol²

¹M.B.A.(General Management),

E-mail : jkaedsir@ratree.psu.ac.th

²M.B.A.(Business Administration), Associate Professor,

Department of Business Administration, Faculty of Management Sciences,

Prince of Songkla University

Abstract

This research is an exploratory study aiming to determine the existing problems and limitations, and to find appropriate directions to develop tourism of the Tarutao National Park. These development directions must be under laws, rules, and policies of The Royal Forest Department and Tourism Authority of Thailand. Data were gathered both from secondary and primary sources. Qualitative study techniques were employed including personal interviewing, questionnaire interviewing, observation and recording, covering tourism related entities who were involved either directly and indirectly with Tarutao National Park's tourism. The data were analyzed and interpreted by applying the tourism planning theory, the sustainable theory, and ecotourism principles. An appropriate approach was then formulated.

Five important groups of people are involved with the Tarutao National Park's tourism. These groups were government administrators, tourism operators, tourist guides, and tourists. All these groups agree about the need to develop tourism in line with the conservation of natural resources, culture, and history. These agreements were based on the needs for improvement in transportation, infrastructure, and other services. From the study on tourist satisfaction, it was found that the level of general satisfaction was medium to rather good except for electricity, water, and food the level of satisfaction was low and should be improved. On the other hand, the service personnel, all of whom were attached to the Royal Forest Department, felt that the quality of service and management are in between medium level to rather satisfactory. They also felt that tourist behaviour in general was somewhere between medium level to rather good level but the need for proper knowledge about ecotourism among tourists was suggested. Despite the good intention of the National Park to provide the best services available to tourists

under the limitations of geographical location and governmental rules and laws, most of the groups indicated the need for improvement in services and management. The possibility of allowing private organizations to provide services under the supervision of the National Park should be considered. Professional and efficient management must be emphasized, especially in the selection and control of the service providers.

Ecotourism of Tarutao National Park needs cooperation from many organizations, namely, The Royal Forest Department, The Harbour Department, The Fine Art Department, Department of Fisheries, Tourism Authority of Thailand, Tourism Police Office, provincial government offices, and tourism operators. Therefore, The National Park should emphasize on the role of a coordinator who seeks cooperation between these organizations. The possibility of allowing private operators to operate some tourist services should be considered. However, a strict control by the National Park is highly necessary to see that the private operators do not operate for profit making at the expense of the main objective of the National Park, that is the conservation of environment.

Keywords : tourism development, Tarutao National Park

แนวทางพัฒนาการท่องเที่ยวอุทยานแห่งชาติตะรุเตา

เกิตศิริ เจริญวิศาล¹ และ อำพร วิริยโกศล²

¹ M.B.A.(General Management), อาจารย์

E-mail : jkaedsir@ratree.psu.ac.th

² M.B.A.(Business Administration), รองศาสตราจารย์

ภาควิชาบริหารธุรกิจ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อศึกษาปัญหาและข้อจำกัดในด้านต่างๆ เพื่อนำไปสู่แนวทางที่เหมาะสมในการพัฒนาการท่องเที่ยวของอุทยานแห่งชาติตะรุเตาโดยเน้นแนวทางการปฏิบัติได้แก่กฎระเบียบของกรมป่าไม้และการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย นักวิจัยได้รวบรวมข้อมูลทั้งจากแหล่งข้อมูลทุติยภูมิและเน้นการวิจัยเชิงคุณภาพโดยการสัมภาษณ์โดยใช้แบบสอบถาม และโดยการสังเกตการณ์ ซึ่งครอบคลุมกลุ่มบุคคล และบุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว หน่วยงานภาครัฐบาล เจ้าหน้าที่และพนักงานของภาครัฐและเอกชน ผู้ประกอบอาชีพมัคคุเทศก์ และนักท่องเที่ยว โดยได้นำข้อมูลทั้งหมดมาวิเคราะห์และแปลความหมาย และนำแนวทางของการวางแผนการท่องเที่ยว ทฤษฎีการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนในรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ มาทำการกำหนดแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวที่เหมาะสม

กลุ่มบุคคลที่สำคัญที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับอุทยานแห่งชาติตะรุเตามี 5 กลุ่ม คือ ผู้บริหารหน่วยงานภาครัฐบาล ผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยว ผู้ประกอบอาชีพมัคคุเทศก์ และนักท่องเที่ยว ทุกกลุ่มต่างมีความต้องการที่จะเห็นแนวทางในการพัฒนาการท่องเที่ยวของอุทยานแห่งชาติในแนวทางของการรักษาไว้ซึ่งทรัพยากรธรรมชาติ วัฒนธรรม และประวัติศาสตร์ ซึ่งควรยึดหลักการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเข้ามาดำเนินการ แต่ควรปรับปรุงพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกด้านการขนส่ง โครงสร้างพื้นฐาน และด้านการบริการอื่นๆ จากความคิดเห็นด้านความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวพบว่า ความพึงพอใจโดยรวมอยู่ในระดับปานกลางถึงค่อนข้างดี ยกเว้นเรื่องความพึงพอใจด้านไฟฟ้า น้ำ และอาหาร อยู่ในระดับที่ควรปรับปรุง ในขณะที่พนักงานของกรมป่าไม้ที่ทำหน้าที่ให้บริการมีความเห็นว่า การปฏิบัติงานของอุทยานแห่งชาติอยู่ในระดับปานกลางถึงค่อนข้างดี และมีความเห็นว่าภาพโดยรวมของพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวอยู่ในระดับปานกลางถึงค่อนข้างดี ข้อที่ควรปรับปรุงมากที่สุดคือ การที่นักท่องเที่ยวขาดความรู้ด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ แม้ว่าอุทยานแห่งชาติมีความตั้งใจที่ดีที่จะบริการนักท่องเที่ยวให้ดีที่สุดภายใต้ข้อจำกัดของที่ตั้งทางภูมิศาสตร์และกฎระเบียบราชการ กลุ่มส่วนใหญ่ยังคงมีความเห็นว่าควรมีการปรับปรุงและพัฒนาด้านการบริการและการจัดการ จึงน่าจะพิจารณาความเป็นไปได้ในการให้เอกชนเข้ามาดำเนินการในบริการบางอย่างโดยมีอุทยานแห่งชาติเป็นผู้ควบคุมแต่ทั้งนี้ต้องมีการจัดการที่ดีและมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะในขั้นตอนในการคัดเลือกและควบคุมผู้ให้บริการ

ในการพัฒนาการท่องเที่ยวของอุทยานแห่งชาติตะรุเตาในเชิงนิเวศนั้นพบว่า จำเป็นที่จะต้องอาศัยความร่วมมือจากหลายฝ่าย เช่น กรมป่าไม้ กรมเจ้าท่า กรมศิลปากร กรมประมง การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย กองบังคับการตำรวจท่องเที่ยว หน่วยงานระดับจังหวัด และผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยว ฯลฯ ดังนั้นอุทยานแห่งชาติควรปรับเปลี่ยนบทบาทไปเป็นผู้ประสานงานที่สร้างความร่วมมือของกลุ่มบุคคลดังกล่าว และควรพิจารณาความเป็นไปได้ในการให้เอกชนเข้ามาให้บริการบางอย่างแก่นักท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติ แต่ทั้งนี้จำเป็นอย่างยิ่งที่อุทยานแห่งชาติจะต้องกำกับดูแลอย่างเข้มงวด เพื่อมิให้เอกชนดำเนินธุรกิจในทางที่มุ่งแสวงหากำไรจนขัดแย้งกับวัตถุประสงค์หลักของอุทยาน คือ การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

คำสำคัญ : การพัฒนาการท่องเที่ยว, อุทยานแห่งชาติตะรุเตา

บทนำ

ปัจจุบันเป็นที่ยอมรับกันอย่างชัดเจนว่าอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวไทยได้เติบโตขึ้นมากจนสามารถสร้างรายได้ให้กับประเทศถึงปีละประมาณ 2.4 แสนล้านบาท และมีจำนวนนักท่องเที่ยวมากถึงปีละประมาณ 7.8 ล้านคน (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2542) อาจกล่าวได้ว่าประเทศไทยเป็นประเทศหนึ่งที่ประสบความสำเร็จเป็นอย่างดี โดยเฉพาะในปีพ.ศ.2541-2542 การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยได้จัดโปรแกรม "Amazing Thailand" ขึ้น ซึ่งมีรายการนำเที่ยวพิเศษมากมายและประสบความสำเร็จอย่างยิ่ง เพราะนอกจากเพิ่มจำนวนนักท่องเที่ยวต่างชาติในอัตราร้อยละ 7.53 ยังกระตุ้นให้นักท่องเที่ยวชาวไทยเดินทางท่องเที่ยวภายในประเทศมากขึ้น ดังนั้นการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยจึงประกาศขยายโปรแกรมนี้ออกไปจนถึงพ.ศ.2543

ในขณะที่อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวสามารถนำเงินตราเข้าประเทศเป็นจำนวนมาก แต่ในขณะเดียวกันการท่องเที่ยวก็ได้สร้างปัญหาแก่สิ่งแวดล้อมและสังคมเป็นอย่างมาก กล่าวคือ มีการทำลายสิ่งแวดล้อม เช่น ป่าไม้ สัตว์ป่า พืชพรรณ ปะการัง ชะนุผลอย ปัญหา ยาเสพติด โสเภณีเด็ก เป็นต้น หากมิได้มีการจัดการที่ดีผลเสียหายจากการท่องเที่ยวอาจจะมากกว่ารายได้ที่ได้รับ

ปัญหาต่างๆ ดังกล่าวเป็นสิ่งที่ต้องป้องกันมิให้เกิดและหาแนวทางแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นแล้วให้หมดไป ทั้งภาครัฐบาลและเอกชน ต่างก็ตระหนักถึงความจำเป็นที่จะต้องส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยวให้เกิดประโยชน์

อย่างยั่งยืน มิให้เป็นการทำลายสิ่งแวดล้อม โดยมีแนวความคิดและ "วิสัยทัศน์" เกี่ยวกับการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างมากมาย เช่น ecotourism, soft-tourism, agrotourism, sustainable tourism หรือแม้กระทั่ง green tourism ทั้งนี้ด้วยเหตุผลที่จะปกป้องธรรมชาติที่สวยงามและคงไว้ซึ่งสิ่งแวดล้อมที่ดีของตัวสินค้า นั่นคือ สถานที่ท่องเที่ยวนั่นเอง

ความเสี่ยงของตัวสินค้าหรือสิ่งแวดล้อมเป็นปัญหาใหญ่ แต่นั่นมิได้เป็นเพียงปัญหาเดียว แต่ยังมีปัญหาเรื่องการให้บริการที่ต้องได้มาตรฐานและมีประสิทธิภาพ เป็นเรื่องที่จะต้องมีการศึกษา การฝึกอบรมคนของประเทศไทยให้มีใจรักการบริการและทำงานด้านนี้ด้วยใจรัก ถูกต้อง รวดเร็ว ตรงตามความประสงค์ของผู้เข้ารับบริการ และได้รับความพึงพอใจจากผู้เข้ารับบริการ ซึ่งจะต้องอาศัยความร่วมมือทั้งองค์กรทางราชการและเอกชน เพราะคงไม่มีองค์กรใดองค์กรหนึ่งที่จะสามารถแก้ปัญหาและอุปสรรคดังกล่าวได้หมดสิ้น

โดยทั่วไป หากจะมองถึงศักยภาพทางด้านสินค้าทางการท่องเที่ยวโดยรวมของประเทศไทยแล้ว นับว่ามีจุดขายที่หลากหลายและน่าสนใจ ไม่ว่าจะเป็นแหล่งท่องเที่ยวตามธรรมชาติ แหล่งโบราณสถาน ร่องรอยทางประวัติศาสตร์ ศิลปวัฒนธรรม และขนบธรรมเนียมประเพณีต่างๆ ซึ่งส่วนใหญ่จะมีชื่อเสียงเป็นที่รู้จักกันดีในหมู่นักท่องเที่ยว แต่ในขณะเดียวกันอุปสรรคและปัญหาทั้งหลายยังเกิดขึ้นอยู่ในปัจจุบัน และคงจะเกิดขึ้นอีกในอนาคต หากไม่มีแบบแผนเตรียมการที่ดีในการ

แก้ปัญหาและอุปสรรคดังกล่าว การท่องเที่ยวของไทย คงมีความด้อยลงเมื่อเปรียบเทียบกับต่างประเทศ

สำนักบริการวิชาการ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (2536, 7-5) ได้คาดประมาณผู้เยี่ยมชม "อุทยานแห่งชาติตะรุเตา" พ.ศ.2539 มี 21,000 คน พ.ศ.2544 มี 28,000 คน และ พ.ศ.2549 จะมีถึง 36,000 คน นอกจากนี้ยังสรุปปัญหาและข้อจำกัดในการพัฒนาการท่องเที่ยวที่น่าจะเกี่ยวข้องกับ "อุทยานแห่งชาติตะรุเตา" ไว้ดังนี้

1. ทรัพยากรการท่องเที่ยวยังไม่มีหลากหลาย โดยส่วนใหญ่เป็นแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติประเภท เกาะและชายหาดเท่านั้น

2. การเดินทางไปยังหมู่เกาะต่างๆ ที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวไม่อาจกระทำได้ในฤดูมรสุม

3. เส้นทางคมนาคมเข้าสู่แหล่งท่องเที่ยวยังไม่ได้รับการพัฒนาให้มีสภาพที่ดี

4. ขาดการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน รวมทั้งสิ่งอำนวยความสะดวกด้านที่พักและบริการท่องเที่ยวต่างๆ เช่น การนำเที่ยวเรือท่องเที่ยว ตลอดจนการจัดทำสื่อความหมายแหล่งท่องเที่ยวต่างๆ ให้เป็นที่รู้จัก

5. มีข้อจำกัดด้านแหล่งน้ำดิบ และมีปัญหาที่กระทบต่อสิ่งแวดล้อม ได้แก่ การนำบ่อน้ำเสีย และการกำจัดขยะมูลฝอย ซึ่งเป็นปัญหาสำคัญที่มีผลต่อสภาพแวดล้อมและการรองรับผู้เยี่ยมชม

6. การที่ผู้เยี่ยมชมส่วนมากให้ความสนใจต่อการท่องเที่ยวตามหมู่เกาะ รวมทั้งการไปท่องเที่ยวในประเทศมาเลเซีย จึงทำให้ตัวเมืองสตูลเป็นเมืองปิดและไม่เป็นที่รู้จักของผู้เยี่ยมชมมากนัก จึงไม่เป็นที่สนใจต่อการลงทุนพัฒนาธุรกิจท่องเที่ยวต่างๆ

การศึกษาและการจัดทำแนวทางการพัฒนาภาคใต้ตามแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 8 พ.ศ.2540-2544 ของมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ (2540, 165) พบว่าสภาพปัญหาด้านการท่องเที่ยวจะคล้ายคลึงกับปัญหาและข้อจำกัดที่กล่าวมาแล้วข้างต้น

ในปีพ.ศ.2525 "อุทยานแห่งชาติตะรุเตา" ได้รับการยกย่องให้เป็น ASEAN Heritage Parks and Reserves ซึ่งมีศักยภาพสูงยิ่งไม่ว่าจะมองจากแง่ของความเป็นมาทางประวัติศาสตร์ที่เคยเป็นที่กักกันนักโทษ

ที่มีขนาดใหญ่ที่สุดในประเทศไทย มีธรรมชาติที่ยังสะอาดบริสุทธิ์ และสวยงาม เป็นที่รู้จักกันดีในหมู่นักท่องเที่ยวและที่สำคัญอีกประการหนึ่ง คือ การมีที่ตั้งเผชิญหน้ากับเกาะลังกาวี ซึ่งกำลังได้รับการเร่งรัดพัฒนาอย่างใหญ่หลวงจากประเทศเพื่อนบ้าน คือ ประเทศมาเลเซีย ในขณะที่อุทยานแห่งชาติตะรุเตาพยายามรองรับความต้องการของนักท่องเที่ยว ในขณะเดียวกันก็ต้องอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ จึงทำให้ดูเหมือนว่าอุทยานแห่งชาติมีการพัฒนาไปอย่างช้าในสายตาของนักท่องเที่ยวและผู้ประกอบการบางกลุ่ม จึงเป็นการสมควรที่จะได้หยิบยกรณีของ "อุทยานแห่งชาติตะรุเตา" ขึ้นมาศึกษาในแง่มุมมองของวิชาการด้านการจัดการธุรกิจ โดยเฉพาะธุรกิจท่องเที่ยว เพื่อระบุนโยบาย ทางเลือก สิ่งที่ควรกระทำ และขั้นตอนที่เกี่ยวข้อง เพื่อที่จะให้อุทยานแห่งชาติทางทะเลแห่งนี้เป็นตัวอย่งของการจัดการการท่องเที่ยวที่ถูกต้องตามหลักวิชาการ โดยมีสัดส่วนที่เหมาะสมของการพัฒนา การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม การส่งเสริมการท่องเที่ยวภายในกรอบกฎหมายและระเบียบที่เกี่ยวข้อง โดยคาดหวังว่าแนวทางที่พบในการวิจัยครั้งนี้จะเป็นแนวทางที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้กับอุทยานแห่งชาติทางทะเลอื่นๆ ได้เช่นกัน

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาผลกระทบที่เกิดขึ้นจากปัญหา และข้อจำกัดในการพัฒนาการท่องเที่ยวของ "อุทยานแห่งชาติตะรุเตา" จังหวัดสตูล

2. เพื่อหารูปแบบที่เหมาะสมในการพัฒนา "อุทยานแห่งชาติตะรุเตา" โดยผสมผสานการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม และความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว

3. เพื่อเป็นตัวอย่างสำหรับการพัฒนาการท่องเที่ยวในแหล่งอื่นๆ ที่มีรูปแบบทางกายภาพที่คล้ายคลึงกับ "อุทยานแห่งชาติตะรุเตา"

การศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้อง

การพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน (sustainable tourism development) คือ การพัฒนาการท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นจากการวางแผนการพัฒนา และดำเนินการท่องเที่ยวอย่างเป็นระบบ มีแบบแผน เพื่อคงไว้ซึ่งคุณค่า

ความเป็นเอกลักษณ์ และรักษามาตรฐานทางเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรมและประเพณี ตลอดจนสงวนรักษา สิ่งแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยวให้ยาวนานที่สุด จาก คำจำกัดความดังกล่าวอาจเกิดคำถามขึ้นว่าสามารถที่จะ นำการพัฒนาที่ยั่งยืนมาใช้ในการท่องเที่ยวได้อย่างไร การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยซึ่งเป็นหน่วยงานที่รับผิดชอบด้านการท่องเที่ยวโดยตรงได้ตระหนักถึง รูปแบบการพัฒนาการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนและได้นำมาเป็น แนวทางในการพัฒนาการท่องเที่ยว โดยพิจารณาใน องค์ประกอบหลัก 4 ประการ คือ (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2539, 12)

1. ต้องดำเนินการในขอบเขตความสามารถของ ธรรมชาติ ชุมชน ขนบธรรมเนียมประเพณี วัฒนธรรม วิถีชีวิตที่มีต่อขบวนการการท่องเที่ยว
 2. ต้องตระหนักต่อการมีส่วนร่วมของประชากร ชุมชน ขนบธรรมเนียมประเพณี วัฒนธรรม วิถีชีวิตที่มี ต่อขบวนการการท่องเที่ยว
 3. ต้องยอมรับให้ประชาชนทุกส่วนได้รับประโยชน์ ทางเศรษฐกิจที่เกิดจากการท่องเที่ยวอย่างเสมอภาค เท่าเทียมกัน
 4. ต้องชี้แนะตามความปรารถนาของประชาชน ท้องถิ่นและชุมชนในพื้นที่ท่องเที่ยว นั้น ๆ
- Inskeep (1991) ได้แนะนำองค์ประกอบทางการ ท่องเที่ยวที่ต้องนำมาพิจารณาในการวางแผนทางการ ท่องเที่ยว (tourism planning) ไว้ดังนี้
1. สิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยวและกิจกรรม (tourist attractions and activities) ทั้งนี้รวมถึง ธรรมชาติและสิ่งที่มีมนุษย์สร้างขึ้น และกิจกรรมทางการ ท่องเที่ยว
 2. สิ่งอำนวยความสะดวกด้านที่พักและบริการ (accommodation facilities and services) ที่พัก สำหรับนักท่องเที่ยว โรงแรม รีสอร์ท
 3. สิ่งอำนวยความสะดวกด้านการท่องเที่ยวและ บริการอื่น ๆ (other facilities and services) ศูนย์ นักท่องเที่ยว ศูนย์ข้อมูล ภัตตาคาร ร้านอาหาร ร้าน ขายของที่ระลึก ห้องปฐมพยาบาลเบื้องต้น ร้านขายของ ที่จำเป็น ไพร่ชนีย์

4. สิ่งอำนวยความสะดวกด้านการเดินทางขนส่ง (transportation facilities) รวมหมายถึงการเดินทาง เข้าไปในแหล่งท่องเที่ยว การเดินเรือทางทะเล และการ คมนาคมทางบก

5. โครงสร้างพื้นฐานอื่น ๆ (other infrastruc- ture) น้ำประปา การกำจัดขยะและของเสีย การสื่อสาร

6. ส่วนประกอบทางด้านสถาบัน (institutional elements) รวมทั้งการประชาสัมพันธ์และส่งเสริมทาง การตลาด กฎหมายและระเบียบต่าง ๆ โครงสร้างของ องค์การทั้งภาครัฐและเอกชน การลงทุนของเอกชน การ ฝึกอบรมโปรแกรมต่าง ๆ

จะเห็นได้ว่าองค์ประกอบต่าง ๆ จะมีความเกี่ยวพัน ซึ่งกันและกัน และส่งผลกระทบต่อธรรมชาติ วัฒนธรรม ตลอดจนสภาพแวดล้อมที่เกี่ยวข้องกับสังคมและเศรษฐกิจ รูปแบบหนึ่งที่ได้รับการยอมรับและนิยมนำมา พัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน คือ การท่องเที่ยวเชิง นิเวศเป็นกิจกรรมที่จำเป็นต้องใช้ทรัพยากรธรรมชาติ ในการดึงดูดความสนใจ ดังนั้นจึงมีความพยายามที่จะ ทำให้เกิดความระมัดระวังในการเข้าไปยังแหล่งท่องเที่ยว ซึ่งในปัจจุบันการเดินทางเป็นไปได้อย่างรวดเร็ว มีการ พัฒนายานพาหนะให้สามารถเดินทางได้ด้วยระยะเวลา อันสั้น โลกปัจจุบันเป็นโลกแห่งข้อมูลข่าวสาร ดังนั้น การท่องเที่ยวจึงแพร่หลายและกระจายไปได้อย่างไร้ ขอบเขต แต่หากการท่องเที่ยวนั้นเจริญเติบโตอย่างไร้ ขอบเขต จึงจำเป็นที่จะต้องสร้างกระแสแห่งความรับ- ผิดชอบให้เกิดขึ้น เพื่อเป็นหลักประกันว่าการท่องเที่ยว จะเป็นกิจกรรมที่สามารถดำรงอยู่คู่สังคมมนุษย์ และก่อ ให้เกิดการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น

องค์ประกอบหลักของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

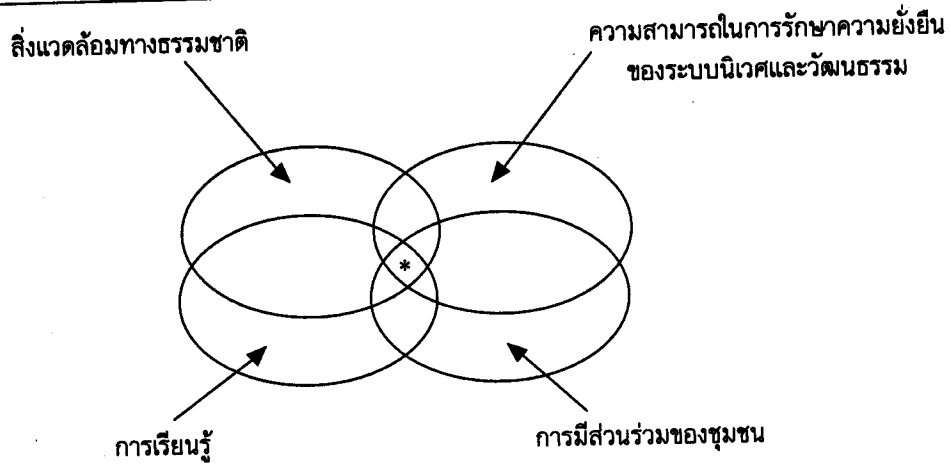
องค์ประกอบหลัก 4 อย่างได้แสดงไว้ในภาพที่ 1 มีดังนี้

1. สิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ

2. ความสามารถในการรักษาความยั่งยืนของ ระบบนิเวศและวัฒนธรรม

3. การเรียนรู้

4. การมีส่วนร่วมของชุมชน

* หมายถึง จุดร่วมของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ : คุณภาพชีวิต

ที่มา : รณกร ตรีภานนท์. (2541). การท่องเที่ยวเชิงนิเวศเพื่อการพัฒนาป่าชุมชน. จุลสารการท่องเที่ยว, 17(2), 41

ภาพที่ 1 องค์ประกอบหลักของการท่องเที่ยว

การพัฒนาที่ได้ผล ควรจะต้องเริ่มต้นที่จุดร่วมขององค์ประกอบหลักเหล่านี้ และขยายจุดร่วมให้กว้างขวางยิ่งขึ้นไปเป็นลำดับ เพราะแนวทางนี้จะได้รับความร่วมมือจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องมากที่สุด

จากแนวคิดข้างต้น คณะผู้วิจัยจะนำมาเป็นกรอบในการพิจารณาเสาะหาแนวทางพัฒนาการท่องเที่ยวอุทยานแห่งชาติตะรุเตาในทางปฏิบัติ

วิธีการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยเพื่อสำรวจ (exploratory study) ซึ่งเป็นข้อมูลเชิงคุณภาพ (qualitative data) โดยการสัมภาษณ์ ใช้แบบสอบถามและการสังเกตการณ์ ซึ่งนำกรอบแนวคิดทฤษฎี Tourism planning ของ Inskoop (1991) การคัดเลือกกลุ่มสัมภาษณ์มีวัตถุประสงค์เพื่อครอบคลุมกลุ่มบุคคล และบุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวของอุทยานแห่งชาติตะรุเตา 5 กลุ่ม คือ กลุ่มผู้บริหาร หรือหัวหน้าหน่วยงานภาครัฐบาลที่มีหน้าที่เกี่ยวข้องกับอุทยานแห่งชาติตะรุเตา รวมทั้งหมด 27 ราย กลุ่มเจ้าของกิจการ ผู้บริหารหรือผู้จัดการในภาคเอกชน ซึ่งเป็นผู้ประกอบการท่องเที่ยว อันได้แก่ โรงแรม ภัตตาคาร ร้านอาหาร บริษัททัวร์ บริษัทรถตุ้

รถรับจ้าง และเรือนำเที่ยว โดยได้รับความร่วมมือจากผู้ให้สัมภาษณ์ 16 ราย กลุ่มนักท่องเที่ยวที่เคยไปท่องเที่ยวอุทยานแห่งชาติตะรุเตาเท่านั้น ทั้งนี้ได้รับความร่วมมือให้สัมภาษณ์ 242 ราย กลุ่มเจ้าหน้าที่และพนักงานของภาครัฐบาลและเอกชน ซึ่งเป็นกลุ่มระดับผู้ปฏิบัติการที่มีหน้าที่เกี่ยวข้องทั้งทางตรงและทางอ้อมกับอุทยานแห่งชาติตะรุเตา รวม 112 ราย และกลุ่มผู้ประกอบการอาชีพมัคคุเทศก์ ซึ่งได้รับการอบรมมัคคุเทศก์ และเป็นมัคคุเทศก์วิชาชีพ ประกอบอาชีพมัคคุเทศก์โดยตรง รวมทั้งหมด 16 ราย โดยแบบสอบถามในแต่ละกลุ่มจะมีเนื้อหาในการถามไม่เหมือนกัน ทั้งนี้เพราะผู้สัมภาษณ์มีวัตถุประสงค์ในการให้ได้มาซึ่งประเด็นข้อมูลในแต่ละกลุ่มต่างกัน เพราะแต่ละกลุ่มองค์การการท่องเที่ยวมีบทบาทและหน้าที่ในการมีส่วนพัฒนาการท่องเที่ยวต่างกัน ซึ่งในการเก็บข้อมูลภาคสนามได้ดำเนินการระหว่างเดือนธันวาคม 2541 ถึงเมษายน 2542 โดยนำข้อมูลของแต่ละกลุ่มมาทำการวิเคราะห์เชิงคุณภาพ และวิเคราะห์ด้วยการคำนวณเป็นอัตราร้อยละ (percentage) ค่าเฉลี่ย (mean) และระดับความพึงพอใจ (satisfaction scale) ในด้านเชิงปริมาณ ทั้งนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อรวบรวมข้อมูลทั้งหมดมาวิเคราะห์และแปลความหมายในเชิง

บรรยาย และนำแนวทางของการวางแผนการท่องเที่ยว
ทฤษฎีการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนในรูปแบบการท่องเที่ยว
เชิงนิเวศมาทำการกำหนดแนวทางการพัฒนาการ
ท่องเที่ยวที่เหมาะสมต่อไป

สรุปผลการวิจัยและอภิปรายผล

จากการสำรวจความคิดเห็นจากกลุ่มบุคคล 5 กลุ่ม
ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวอุทยานแห่งชาติตะรุเตา
และการสังเกตการณ์ (หน่วยงานภาครัฐรวมทั้ง
ตัวแทนชุมชน, เจ้าหน้าที่และพนักงานของภาครัฐบาล
และเอกชน, ผู้ประกอบการในอุตสาหกรรมท่องเที่ยว,
นักท่องเที่ยวและผู้ประกอบอาชีพมัคคุเทศก์) สามารถ
นำมาอภิปรายเป็นประเด็นใหญ่ๆ ได้ดังนี้

1. จุดเด่นที่เป็นบทบาทสำคัญของอุทยานแห่ง ชาติตะรุเตาต่อการท่องเที่ยว

1.1 เป็นแหล่งธรรมชาติวิทยา นักท่องเที่ยว
จะได้รับความรู้ด้านธรรมชาติสาขาต่างๆ ซึ่งแบ่งได้เป็น
2 ลักษณะคือ ธรรมชาติใต้ทะเล ได้แก่ ปะการัง สัตว์
ทะเลนานาชนิด กระแสน้ำ ธรรมชาติบนบก ได้แก่ ถ้ำ
หน้าผา พรรณไม้นานาชนิด สมุนไพร สัตว์นานาชนิด
ตลอดจนสภาพภูมิอากาศที่แปรปรวนในบริเวณอุทยาน
แห่งชาติ ซึ่งล้วนแต่มีความหลากหลายทางชีวภาพ และ
มีทัศนียภาพที่สวยงาม ร่มรื่น เหมาะแก่การพักผ่อน
และทำกิจกรรมสันทนาการมากมาย

1.2 เป็นแหล่งประวัติศาสตร์ เนื่องจากเกาะ
ตะรุเตาเคยเป็นที่กักขังนักโทษการเมือง และนักโทษ
ทั่วไปทั้งชาย-หญิง ในช่วงพ.ศ.2479-2490 และมี
กิตติศัพท์เกี่ยวกับความทารุณโหดร้ายของโจรสลัดในอดีต
มีร่องรอยทางประวัติศาสตร์ค่อนข้างมากพอสมควร
และกำลังอยู่ในแผนพัฒนาของอุทยานแห่งชาติตะรุเตา

1.3 เป็นแหล่งวัฒนธรรมประเพณีของชาวเล
"หรือชาวน้ำ" หรือที่รู้จักในชาวต่างชาติว่า "Sea Gypsy"
ซึ่งมีวิถีชีวิตที่ผูกพันกับทะเลเป็นส่วนใหญ่และมีความ
เป็นอยู่ ประเพณีดั้งเดิมที่น่าสนใจ โดยมีรากฐานอยู่
บริเวณเกาะอาดัง-ราวี-หลีเปะ

2. สภาพปัญหาหลักที่สำคัญพร้อมทั้งสาเหตุ และแนวทางแก้ไข

2.1 ปัญหา : ด้านโครงสร้างพื้นฐาน (infra-

structure) ประกอบไปด้วย ท่าเรือ ไฟฟ้า น้ำประปา
ระบบสื่อสารซึ่งยังไม่มีความพร้อมทั้งในด้านปริมาณและ
คุณภาพ โดยพิจารณาจากการวัดระดับความพึงพอใจ
ของนักท่องเที่ยวอยู่ในระดับที่ควรปรับปรุง (60%)

สาเหตุ : ขาดงบประมาณจากทางรัฐบาล
และทางอุทยานแห่งชาติไม่สามารถบริหารงบประมาณ
และไม่สามารถจัดการเชิงพาณิชย์ได้โดยตนเอง จึงไม่มี
ความคล่องตัวในการปรับปรุงและพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน
ซึ่งต้องการเงินทุนค่อนข้างสูง

แนวทางแก้ไข : กรมป่าไม้ต้องจัดทำ
แผนพัฒนาและโครงการที่ชัดเจนในการขอทุนสนับสนุน
จากองค์กรต่างๆ เช่น การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย
หรือองค์การการท่องเที่ยวโลก WTO (World Tourism
Organization) กองทุนความร่วมมือทางเศรษฐกิจพื้น
ทะเล (OECF : Overseas Economic Cooperation
Fund) หรือ JICA (Japan International Cooperation
Agency) นอกจากนี้แล้วน่าจะได้มีการปรับปรุงระบบ
ราชการ เพื่อให้อุทยานแห่งชาติมีความคล่องตัวในการ
บริหารและจัดการมากขึ้น

2.2 ปัญหา : ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก
(facilities) เป็นไปในลักษณะที่ยังไม่ได้มาตรฐานและ
ความพร้อมทั้งด้านปริมาณและคุณภาพ เช่น การคมนาคม
ที่พัก ร้านอาหาร บริการนำเที่ยวบนเกาะ โดยพิจารณา
จากการวัดระดับความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวอยู่ใน
ระดับที่ควรปรับปรุง (60%)

สาเหตุ : การบริการส่วนใหญ่เป็นการ
ดูแลภายใต้อุทยานซึ่งมีเจ้าหน้าที่จำกัดและไม่ได้มีหน้าที่
ด้านบริการเป็นหลัก จึงทำให้ประสิทธิภาพในการ
ดูแลและบริการนักท่องเที่ยวไม่ได้มาตรฐานเท่าที่ควร
และสิ่งอำนวยความสะดวกส่วนใหญ่มีให้บริการเฉพาะที่
อ่าวพันเตมะละกาบนเกาะตะรุเตา ซึ่งเป็นเขตที่ทำการ
ของอุทยานแห่งชาติ และเกาะอาดัง ส่วนเกาะหลีเปะ
จะมีบริการสิ่งอำนวยความสะดวกของเอกชนซึ่งไม่ได้รับ
การควบคุมที่ดีจากภาครัฐบาล

แนวทางแก้ไข : ในระยะสั้นให้มีการ
ฝึกอบรมเจ้าหน้าที่เพื่อให้ความรู้ด้านการให้บริการ
ส่วนในระยะยาวควรให้เอกชนมีส่วนเข้ามาจัดการในบาง
เรื่อง เช่น ที่พัก ร้านอาหาร นำเที่ยว แต่จะต้องอาศัย

การจัดการที่ดีของอุทยานในด้านการควบคุมคุณภาพ เช่น กำหนดกฎระเบียบที่ชัดเจนโดยใช้ระบบสัญญาในการดำเนินการ มีขั้นตอนในการคัดเลือกเอกชนที่มีคุณภาพ และป้องกันอย่างเข้มงวดไม่ให้เกิดการทำลายสภาพแวดล้อม

2.3 ปัญหา : ด้านความปลอดภัยในชีวิต และทรัพย์สินในเขตอุทยาน ความไม่ปลอดภัยส่วนใหญ่เป็นลักษณะของการเดินทางทางทะเล เรือส่วนใหญ่บรรทุกน้ำหนักเกินอัตราที่กำหนด ทำเรือไม่ได้มาตรฐาน จำนวนเรือเร็วบนเกาะมีไม่เพียงพอในกรณีฉุกเฉิน

สาเหตุ : มีการจัดการที่ไม่ชัดเจนทั้งใน ส่วนของท่าเรือและเขตอุทยาน ความรับผิดชอบขึ้นอยู่กับหลายหน่วยงาน เกิดความสับสนและซ้ำซ้อนในการทำงาน เช่น ในส่วนของท่าเรือและการเดินเรือขึ้นอยู่กับ การจัดการของกรมเจ้าท่า องค์การบริหารส่วนตำบล ชมรมเรือท่องเที่ยว กรมการขนส่งทางบก เป็นต้น ทั้งนี้ รวมไปถึงผู้จัดนำเที่ยวไม่มีแผนหรือมาตรการในเรื่องของ ความปลอดภัย และไม่มีควมรับผิดชอบ ซึ่งบางกรณี นักท่องเที่ยวไม่เรียกร้องมาตรฐานดังกล่าวจึงเป็นเหตุให้ มาตรการไม่มีประสิทธิภาพ

แนวทางแก้ไข : ควรจัดให้มีแผนการจัดการและความร่วมมือที่ดีระหว่างเจ้าหน้าที่และผู้ ประกอบการ ในส่วนของกรมเจ้าท่าควรจัดให้มีกำลัง เจ้าหน้าที่และอุปกรณ์ที่เพียงพอและให้ความรู้ด้านการ ท่องเที่ยวเชิงนิเวศแก่นักท่องเที่ยว เพิ่มความเข้มงวด และความรับผิดชอบต่อเจ้าหน้าที่เกี่ยวกับการใช้พาหนะ และประกอบกิจกรรมทางน้ำ ตลอดจนการประสานงาน กับตำรวจท่องเที่ยว เพื่อให้มีเจ้าหน้าที่ตำรวจประจำอยู่ บนเกาะในช่วงฤดูท่องเที่ยว

2.4 ปัญหา : ความเสื่อมโทรมของแหล่งท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นโดยทั่วไป ซึ่งมีผลกระทบทางด้าน ภูมิทัศน์ มลภาวะทางด้านขยะ น้ำเสีย ในเขตอุทยาน ปัญหาส่วนมากจะเป็นเรื่องของการกำจัดขยะและน้ำเสีย

สาเหตุ : นักท่องเที่ยวขาดความรู้ใน การท่องเที่ยวเชิงนิเวศและขาดความรับผิดชอบต่อ การทิ้งขยะ ในขณะที่ทางด้านอุทยานยังไม่มี การกำจัดขยะที่ ถูกต้องและสมบูรณ์ ตลอดจนความไม่เพียงพอของ อาหารที่บริการบนเกาะ ทำให้นักท่องเที่ยวนำอาหารมา

รับประทานเอง เป็นเหตุให้จำนวนขยะมากขึ้น อีกทั้ง จำนวนนักท่องเที่ยวในช่วงหนาแน่น มีผลต่อภาวะน้ำเสีย ซึ่งเกิดจากการใช้ในห้องพัก ร้านอาหาร เป็นต้น การ ขาดความรับผิดชอบของผู้ประกอบการบางรายที่ไม่ ปฏิบัติตามเงื่อนไขหรือระเบียบที่วางไว้ คนท้องถิ่นขาด ความสำนึกในการเป็นเจ้าของสถานที่ การไม่เข้มงวด ของเจ้าหน้าที่ในปฏิบัติหน้าที่หรือการใช้กฎหมาย หรือ แม้กระทั่งมีอิทธิพลท้องถิ่นเข้ามาเกี่ยวข้อง

แนวทางแก้ไข : ใช้มาตรการตามกฎหมาย ระเบียบและกฎหมายต่อผู้กระทำผิด และควรมีโครงการ พัฒนาและการจัดระเบียบ พร้อมทั้งการควบคุมจัดการ อย่างต่อเนื่อง ทั้งนี้ในเขตอุทยานได้มีโครงการที่ดำเนิน การอยู่แล้ว เช่น โครงการคืนขยะสู่ฝั่ง และที่สำคัญสร้าง ทัศนคติและจิตสำนึกที่ดีในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม และ ความห่วงใยในฐานะเจ้าของทรัพยากรอันมีค่าเหล่านั้น แก่ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง

2.5 ปัญหา : การเอาัดเอาเปรียบและการ โกงราคาของผู้ประกอบการในการบริการท่องเที่ยวที่ไม่ได้ มาตรฐาน เช่น ด้านการเดินทางโดยเรือไปอุทยานมี ตารางเวลาเรือเข้า-ออก แต่ในทางปฏิบัติจริงมักจะล่าช้า นักท่องเที่ยวต้องใช้เวลารอนานมาก อีกทั้งมีการบรรทุก เกินอัตรา ทำให้มีปัญหาด้านความปลอดภัย รวมถึง ความขัดแย้งกับอุทยาน เช่น เรือบรรทุกนักท่องเที่ยวไป อุทยานต่างๆ ที่ที่พักบนอุทยานเต็มแล้ว และบางครั้งมี การโกงราคาค่าโดยสารระหว่างเกาะ

สาเหตุ : ผู้ประกอบการเดินเรือเกรง ประสบปัญหาขาดทุนในการเดินเรือแต่ละครั้ง ถ้ามีจำนวน นักท่องเที่ยวน้อยเกินไปจะเป็นการไม่คุ้มทุน ผู้ประกอบการ ไม่ประสานงานกับอุทยานว่าที่พักเต็มแล้วหรือยัง ประกอบกับการที่นักท่องเที่ยวไม่มีทางเลือกอย่างอื่นใน การเดินทางไปอุทยาน

แนวทางแก้ไข : เร่งออกมาตรการการ รับรองมาตรฐานการเดินเรือของเอกชนและการแก้ไข กฎหมายที่สามารถเอาความผิดและลงโทษขั้นรุนแรงกับ บุคคลที่มีเจตนาเอาัดเอาเปรียบ ให้อุทยานดำเนินการ ขนส่งโดยสารนักท่องเที่ยวได้โดยมีเรือของอุทยาน ดำเนินการเองและเพิ่มจำนวนของที่พักให้มากขึ้น

2.6 ปัญหา : การขาดแคลนบุคลากรด้านการท่องเที่ยวที่มีคุณภาพ อุทยานแห่งชาติมีข้อมูลและศูนย์ข้อมูลให้นักท่องเที่ยวพอสมควร แต่ยังขาดการชี้แนะและแนะนำเส้นทางท่องเที่ยวทั้งบนเกาะตะรุเตาและระหว่างเกาะที่ทำหน้าที่ชัดเจนและถูกต้อง

สาเหตุ : การท่องเที่ยวของอุทยานแห่งชาติขยายตัวอย่างรวดเร็ว มีนักท่องเที่ยวเข้ามาท่องเที่ยวมากขึ้นเป็นลำดับทุกปี แต่ผู้นำเที่ยวหรือมัคคุเทศก์ไม่มีความรู้ด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ อุทยานแห่งชาติมีบุคลากรไม่เพียงพอในการให้ความรู้และจัดนำเที่ยวบนเกาะเอง

แนวทางแก้ไข : อุทยานต้องร่วมมือกับผู้ประกอบอาชีพมัคคุเทศก์ โดยให้การอบรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และมัคคุเทศก์ที่ผ่านการอบรมแล้วเท่านั้นจึงจะมีสิทธิ์นำเที่ยวในเขตอุทยานได้ และประสานงานกับสถาบันการศึกษาเปิดหลักสูตรสอนการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

2.7 ปัญหา : ด้านการประชาสัมพันธ์ ปัจจุบันอุทยานแห่งชาติตะรุเตา การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย และจังหวัดสตูลได้ทำการประชาสัมพันธ์โดยใช้สื่อต่างๆ เช่น แผ่นพับ หนังสือพิมพ์ นิตยสาร เป็นต้น แต่ผลของการประชาสัมพันธ์ยังไม่ครอบคลุมกลุ่มเป้าหมาย

สาเหตุ : การประชาสัมพันธ์เป็นไปในลักษณะบอกปากต่อปากมากกว่าสื่อประชาสัมพันธ์ที่เป็นวิชาการ การใช้สื่อต่างๆ ไป ที่ไม่มีการเจาะกลุ่มเป้าหมาย ทำให้ได้นักท่องเที่ยวที่ไม่มีคุณภาพ ไม่เข้าใจการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

แนวทางแก้ไข : ต้องใช้เทคนิคและเลือกสื่อเพื่อเจาะกลุ่มลูกค้า โดยเลือกกลุ่มลูกค้าที่มีคุณภาพซึ่งมีความสนใจในธรรมชาติจริงๆ เป็นนักท่องเที่ยวเชิงนิเวศวิทยา เช่น ประชาสัมพันธ์ในนิตยสารสำหรับนักท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เป็นต้น และสื่อต้องพยายามสร้างภาพลักษณ์ของอุทยานให้ชัด เพราะเป็นตัวกำหนดกลุ่มนักท่องเที่ยวด้วยเช่นกัน

2.8 ปัญหา : ด้านฤดูกาล ซึ่งเป็นอุปสรรคในการเดินทาง ทำให้อุทยานต้องมีการปิดและเปิดเกาะ

สาเหตุ : อุทยานแห่งชาติตะรุเตามีมรสุมเป็นช่วงระยะเวลา 6 เดือน จึงทำให้ต้องมีเวลาปิด-

เปิดเกาะ ซึ่งเป็นอุปสรรคต่อการเดินทางของนักท่องเที่ยว เพราะไม่สามารถขึ้นเกาะได้ที่อ่าวพันเตมะละกาในช่วงมรสุม

แนวทางแก้ไข : ปรับปรุงถนนระหว่างอ่าวตะโล๊ะวาว และอ่าวพันเตมะละกา ซึ่งมีระยะทาง 12.5 กิโลเมตร และปรับปรุงท่าเรืออ่าวตะโล๊ะวาว เพราะหน้ามรสุมเรือสามารถขึ้นที่ท่าเรือของอ่าวตะโล๊ะวาวได้ และเดินทางโดยรถยนต์ไปที่อ่าวพันเตมะละกา ซึ่งเป็นบริเวณที่พักอาศัย ซึ่งจะแก้ปัญหามรสุมในการเดินทางช่วงมรสุม และสามารถเปิดเกาะได้มากกว่า 6 เดือน

2.9 ปัญหา : ความร่วมมือระหว่างภาครัฐและเอกชน

สาเหตุ : โดยธรรมชาติของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว มักจะเกี่ยวข้องกับหลายหน่วยงานและกลุ่มบุคคลหลายกลุ่ม อุทยานแห่งชาติตะรุเตาก็เช่นกัน มีผู้ที่มีส่วนเข้ามาเกี่ยวข้องกับอุทยานทั้งภาครัฐและเอกชน เช่น กรมป่าไม้ กรมเจ้าท่า จังหวัด การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย องค์การบริหารส่วนตำบล ชมรมธุรกิจต่างๆ เช่น ชมรมผู้ประกอบการเดินเรือ หอการค้า กรมธนารักษ์ กรมศิลปากร เป็นต้น ทำให้การทำงานและประสานงานสับสนและซ้ำซ้อน ยากต่อการจัดการ

แนวทางแก้ไข : กรมป่าไม้และอุทยานแห่งชาติตะรุเตา ต้องเป็นตัวกลางประสานงานจัดตั้งเป็นคณะกรรมการอุทยานแห่งชาติตะรุเตา มีตัวแทนขององค์กรต่างๆ ของภาครัฐและเอกชน มีการกำหนดบทบาทและหน้าที่อย่างชัดเจน โดยเฉพาะในการเสนอนโยบายที่ผสมผสานการอนุรักษ์ทรัพยากรและการท่องเที่ยวต่อรัฐบาล

ดังจะเห็นได้ว่าสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นส่วนใหญ่เป็นปัญหาทางด้านการบริหารและการจัดการ ตลอดจนความต้องการความสะดวกสบายและความปลอดภัยของกลุ่มบุคคลต่างๆ ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวของอุทยานแห่งชาติตะรุเตา ซึ่งวิเคราะห์ได้ว่าเป็นทั้งปัจจัยภายใน อาทิเช่น โครงสร้างพื้นฐาน สิ่งอำนวยความสะดวกด้านการท่องเที่ยว ความเสื่อมโทรมของแหล่งท่องเที่ยว การขาดแคลนบุคลากรด้านการท่องเที่ยวที่มีคุณภาพ ด้านฤดูกาล เป็นต้น และปัจจัยภายนอก อาทิ

เช่น ความปลอดภัย การเอาใจเอาเปรียบของผู้ประกอบการ การประชาสัมพันธ์ ความร่วมมือ เป็นต้น ที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวของอุทยานแห่งชาติตะรุเตา ในขณะที่ทุกฝ่ายเห็นด้วยกับแนวทางแก้ไขที่เป็นไปในเชิงอนุรักษ์ธรรมชาติ ประเพณี วัฒนธรรม และประวัติศาสตร์

ข้อเสนอแนะ

1. เชิงบริหาร (managerial issues)

1.1 แนวทางการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศสำหรับอุทยานแห่งชาติตะรุเตา ควรเป็นแนวทางใหม่ของการจัดการการท่องเที่ยวบนพื้นที่อนุรักษ์ มีการพิจารณาถึงคุณค่าด้านต่าง ๆ ไปพร้อม ๆ กัน ได้แก่ คุณค่าทางนิเวศ วิทยาศาสตร์ เศรษฐกิจ การเมือง สังคม และแม้กระทั่งคุณค่าที่ไม่อาจมองเห็นได้ เช่น คุณค่าของความงาม การพักผ่อนหย่อนใจ หรือแม้แต่คุณค่าทางด้านจิตใจและศาสนา การจัดการควรทำในภาพรวม โดยพิจารณาถึงท้องถิ่นและภูมิภาคที่เกาะตั้งอยู่ และนำจุดประสงค์ของพื้นที่ผนวกเข้ากับจุดประสงค์ของชุมชนและภูมิภาค ซึ่งจะทำให้เกิดผลกระทบต่อสภาพแวดล้อมของท้องถิ่นทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และระบบนิเวศวิทยา ดังนั้นการจัดการการท่องเที่ยวบนพื้นที่อุทยานแห่งชาติ ควรยึดหลักสำคัญ 7 ประการคือ

1) การจัดการการแบ่งเขตที่เหมาะสมของการท่องเที่ยวในพื้นที่อุทยานแห่งชาติตะรุเตา (zoning) เราจำเป็นต้องมีการจัดการการแบ่งเขตต่างๆ ในอุทยานแห่งชาติตะรุเตาตามคุณค่าทางธรรมชาติ วัฒนธรรม ความเปราะบางของพื้นที่ ความสามารถในการรองรับนักท่องเที่ยว การแบ่งเขตต่างๆ จะทำให้ตกลงกันได้ชัดเจนระหว่างอุทยานแห่งชาติและผู้เกี่ยวข้อง ในระบบการท่องเที่ยวของอุทยานแห่งชาติว่าจะต้องดูแลรักษาพื้นที่บริเวณใดอย่างไร และจะทำให้การจัดการเหมาะสมและสะดวกยิ่งขึ้น

2) กำหนดความสัมพันธ์ที่เหมาะสมระหว่างผู้จัดการอุทยานและบริษัทนำเที่ยว รวมถึงมัคคุเทศก์ (tour programming) อุทยานแห่งชาติตะรุเตา ควรที่จะมีการบริหาร การควบคุม และการจัดการทรัพยากรให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะการ

ควบคุม ตรวจสอบ การดำเนินงานของบริษัทนำเที่ยว ต้องรับผิดชอบต่อสภาพแวดล้อม อยู่ภายใต้กฎระเบียบหรือกฎหมาย ควรมีการจัดอบรมสัมมนา ร่วมกับการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยให้กับมัคคุเทศก์ที่ต้องการเข้ามานำเที่ยวในเขตอุทยานแห่งชาติ โดยมีขั้นตอนในการสอบเพื่อขอใบรับรองจึงจะได้รับอนุญาตให้เข้ามานำเที่ยวในเขตอุทยานแห่งชาติได้และเพื่อสร้างมาตรฐานของมัคคุเทศก์

3) กำหนดบทบาทที่เหมาะสมของอุทยานแห่งชาติกับเอกชนที่จะเข้ามาลงทุนด้านสิ่งอำนวยความสะดวกด้านที่พัก และสิ่งอำนวยความสะดวกอื่นๆ โดยแบ่งการจัดการออกเป็น 3 ทางเลือก ทางเลือกที่หนึ่งอุทยานแห่งชาติตะรุเตาดำเนินการเองทั้งหมดเช่นปัจจุบัน แต่รูปแบบการดำเนินการต้องเป็นไปในเชิงธุรกิจ ทางเลือกที่สองให้เอกชนดำเนินการเองทั้งหมดในเรื่องสิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยวตลอดจนโครงสร้างพื้นฐานทั้งหมด แต่ต้องอยู่ภายใต้การควบคุมดูแลของอุทยานแห่งชาติตะรุเตา ทางเลือกที่สามให้เอกชนดำเนินการในส่วนที่เป็นสิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยวและให้อุทยานแห่งชาติตะรุเตาดำเนินการในส่วนของการสร้างโครงสร้างพื้นฐาน ซึ่งคณะผู้วิจัยขอเสนอทางเลือกที่สาม คาดว่าเป็นทางเลือกที่เหมาะสมที่สุดของอุทยานแห่งชาติตะรุเตา

4) กำหนดกลุ่มลูกค้าของอุทยานแห่งชาติ (marketing) หลังจากอุทยานแห่งชาติมีแนวทางการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่ชัดเจนแล้ว การกำหนดกลุ่มลูกค้าเป็นสิ่งสำคัญ นั่นหมายถึง อุทยานแห่งชาติจะเป็นผู้เลือกกลุ่มลูกค้า (select target group) อีกทั้งระบบการประชาสัมพันธ์ (public relations) และการส่งเสริมทางการขาย (promotion) ต้องเปลี่ยนไป โดยเน้นถึงแนวความคิดในการเข้ามาท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติให้ชัดเจน (การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ) และกำหนดกฎระเบียบที่สนับสนุนแนวความคิดดังกล่าว อีกทั้งต้องมีการเลือกสื่อที่ครอบคลุมกลุ่มลูกค้าที่มีคุณภาพ (นักท่องเที่ยวเชิงนิเวศ) ให้ได้มากที่สุด

5) การกำหนดระดับของความสามารถในการรองรับนักท่องเที่ยวของพื้นที่อุทยานแห่งชาติ (carrying capacity) อุทยานแห่งชาติตะรุเตานั้นได้รับผล

กระทบทางสังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม อันเนื่องมาจากการขยายตัวของเมือง ประชากร เทคโนโลยี และอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว จึงต้องมีการวิเคราะห์ว่าอุทยานแห่งชาติตระเตรียมสามารถรองรับการใช้ประโยชน์ของนักท่องเที่ยวอย่างไรจึงสามารถคงอยู่กับมนุษย์ได้นานที่สุด โดยไม่เป็นการทำลายหรือทำให้ทรัพยากรเหล่านั้นต้องค่าลงไป จึงมีความจำเป็นที่จะต้องศึกษาและวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของจำนวนผู้มาใช้ทรัพยากรกับทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัด

6) สร้างความสัมพันธ์ระหว่างการท่องเที่ยวบนพื้นที่อุทยานแห่งชาติและชุมชนท้องถิ่น อุทยานแห่งชาติควรให้ความสำคัญกับความสัมพันธ์ระหว่างการท่องเที่ยวบนพื้นที่อนุรักษ์กับชุมชนท้องถิ่นให้เขาเหล่านั้นได้เข้ามามีบทบาทในการดูแลรักษาทรัพยากร ซึ่งเป็นสมบัติของเขาเหล่านั้นเอง และให้ชุมชนท้องถิ่นได้มีโอกาสนำเสนอวัฒนธรรมและประเพณีต่อนักท่องเที่ยวในรูปแบบของการแสดง โดยใช้ผู้แสดงที่เป็นชาวบ้านในท้องถิ่นนั้น ถือเป็นสร้างรายได้ให้กับชุมชนท้องถิ่นด้วย

7) ตรวจสอบผลกระทบของการท่องเที่ยวต่อพื้นที่อุทยานแห่งชาติ โดยพยายามให้มีผลกระทบน้อยที่สุด โดยหลักการของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศได้กำหนดให้ชุมชนท้องถิ่นเข้ามามีบทบาทและมีส่วนร่วมในการพัฒนา ดังนั้นคนและองค์กรในท้องถิ่นควรเข้ามามีส่วนร่วมในการวางแผนและตัดสินใจ เช่น อบจ. อบต. เป็นต้น นับตั้งแต่การวางแผนการท่องเที่ยวว่าควรจะเป็นลักษณะใด ชนิดและปริมาณของนักท่องเที่ยวที่ชุมชนต้องการ ตลอดจนมีหน้าที่ควบคุมดูแลคุณภาพของสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรให้อยู่ในสภาพที่ดีอยู่เสมอ

1.2 บทบาทที่ต้องเปลี่ยนไปของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในระบบการท่องเที่ยวของอุทยานแห่งชาติตระเตรียม

1) บทบาทของหน่วยงานภาครัฐบาล ควรทำการศึกษาวิจัยถึงผลกระทบของการท่องเที่ยวที่มีต่อเศรษฐกิจ วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อมของอุทยานแห่งชาติตระเตรียม เพื่อนำมาใช้ในการพัฒนาการวางแผนรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอย่างจริงจัง และให้ความร่วมมือกับเอกชนในพื้นที่ เพื่อส่งเสริมให้เกิดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศมากยิ่งขึ้น อีกทั้งให้ความสำคัญต่อการ

ศึกษาและปลูกฝังจิตสำนึกของคนในพื้นที่และคนในชาติต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

2) บทบาทของเอกชนผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยว ควรมีจิตสำนึกในการใช้ทรัพยากรการท่องเที่ยวของอุทยานแห่งชาติอย่างมีคุณค่า ดูแลไม่ให้เกิดผลกระทบทางด้านลบต่อสังคมและวัฒนธรรมในเขตอุทยานแห่งชาติ มีโปรแกรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศตลอดจนให้คำแนะนำแก่นักท่องเที่ยวที่มาใช้บริการเพื่อลดผลกระทบที่อาจมีต่อสภาพแวดล้อมและวัฒนธรรมท้องถิ่น

3) บทบาทของนักท่องเที่ยว ควรเลือกใช้บริการของผู้ประกอบการธุรกิจการท่องเที่ยวที่สนับสนุนการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ มีจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ และควรปฏิบัติตามกฎข้อบังคับ และข้อแนะนำของอุทยานแห่งชาติอย่างเคร่งครัด

4) บทบาทของกรมป่าไม้ (ส่วนอุทยานแห่งชาติ) ควรที่จะมีบทบาทของตนเองอย่างชัดเจนในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ต้องปรับปรุงโครงสร้างการทำงาน ทบทวนกฎระเบียบ เพื่อให้สอดคล้องกับการพัฒนาไปสู่วิถีทางที่ยั่งยืน และเป็นตัวกลางหรือผู้ประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

5) บทบาทของชุมชนท้องถิ่น ต้องมีองค์กรของชุมชนที่เข้มแข็ง ทำหน้าที่เป็นแกนกลางในการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนโดยไม่หวังพึ่งองค์กรภายนอกมากเกินไป และมีจิตสำนึกเป็นสาธารณชนคือมีความรัก ห่วงแทนทรัพยากรธรรมชาติ

1.3 โครงการที่ควรนำเสนอเพิ่มเติม เพื่อรองรับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในอุทยานแห่งชาติตระเตรียม โดยจัดทำโครงการในเรื่องต่อไปนี้

1) การโฆษณาและประชาสัมพันธ์ เพื่อดึงดูดกลุ่มลูกค้าที่ต้องการ ในที่นี้คือกลุ่มนักท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ซึ่งอยู่บนพื้นฐานของความรู้และความรับผิดชอบต่อระบบนิเวศ การโฆษณาและประชาสัมพันธ์ควรปรับปรุงจากรูปแบบเดิมๆ ให้สามารถครอบคลุมพื้นที่เป้าหมายได้มากยิ่งขึ้น อีกทั้งอาจจะจัดตั้งศูนย์บริการข้อมูลข่าวสาร (information center) และเลือกใช้ช่องทางการติดต่อสื่อสารทางการตลาดที่มีประสิทธิภาพ ซึ่งการโฆษณาและประชาสัมพันธ์นั้นไม่เพียงแต่เป็นหน้าที่ของ

หน่วยงานภาครัฐบาลเท่านั้น แต่ยังมีส่วนเกี่ยวข้องกับอุทยานแห่งชาติตะรุเตา บริษัทท่องเที่ยว คนในพื้นที่ และตัวนักท่องเที่ยว

2) การฟื้นฟูวัฒนธรรม คุณค่าของวัฒนธรรมที่เป็นทรัพยากรที่สำคัญของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวคือ วัฒนธรรมของ 'ชาวเล' ซึ่งมีส่วนสำคัญในการดึงดูดให้นักท่องเที่ยวเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวมากยิ่งขึ้น การฟื้นฟูวัฒนธรรมของชาวเลนั้นสามารถที่จะกระทำได้โดยการจัดตั้งศูนย์ศิลปวัฒนธรรมของชาวเลขึ้นโดยภายในศูนย์ศิลปวัฒนธรรมนี้จำเป็นต้องมีการจัดแบ่งส่วนต่างๆ อย่างชัดเจน เช่น สถานที่แสดงศิลปะพื้นเมืองของชาวเล เขตสถานที่หมู่บ้านของชาวเล หรือเขตสถานที่ขายของที่ระลึกที่ผลิตโดยชาวเล เป็นต้น และนำนักท่องเที่ยวเข้าเยี่ยมชม เมื่อการจัดการได้มาตรฐานพอสมควรและได้รับความสนใจอย่างแพร่หลายแล้ว จะก่อให้เกิดความเจริญเติบโตทางด้านเศรษฐกิจของชุมชน ก่อให้เกิดการสร้างอาชีพและกระจายรายได้ไปสู่ชาวเลทุกคน

3) การฟื้นฟูประวัติศาสตร์ ควรจัดให้มีการรวบรวมเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ให้เป็นระบบระเบียบ และมีการจัดทำสื่อสิ่งพิมพ์เพื่อแจกให้เป็นความรู้แก่นักท่องเที่ยวโดยทั่วไป เพื่อเป็นการให้ข้อมูลด้านประวัติศาสตร์ของสถานที่ท่องเที่ยวแก่นักท่องเที่ยว และควรมีการพัฒนาและอนุรักษ์ร่องรอยทางประวัติศาสตร์ให้อนุชนรุ่นหลังได้ศึกษาต่อไป

4) การจัดกิจกรรมที่เน้นการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เจ้าหน้าที่อุทยานฯ ควรจัดกิจกรรมที่เน้นรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงนิเวศขึ้น เพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยวให้เข้ามาในพื้นที่มากยิ่งขึ้น เช่น การจัดชมจักรยานท่องเที่ยวบนเกาะ การจัดกิจกรรมเดินป่า การจัดกิจกรรมตั้งค่ายพักแรม การจัดกิจกรรมท่องเที่ยวกับการท่องเที่ยวบนเกาะทางธรรมชาติ การจัดกิจกรรมท่องเที่ยวทางทะเล และการจัดสวนสัตว์เปิด เป็นต้น แต่ทั้งนี้ต้องตั้งอยู่บนพื้นฐานของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่ไม่เข้าไปทำลายสภาพแวดล้อมด้วย

5) เกาะตะรุเตา ควรได้รับการพัฒนาให้เป็นศูนย์รวมแห่งสถานที่พักผ่อน ร้านอาหารที่ทันสมัย และสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ เพื่อควบคุมให้นัก

ท่องเที่ยวเข้ามาใช้ทรัพยากรแต่เพียงที่เกาะตะรุเตา ซึ่งมีการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเท่านั้น และควบคุมอยู่ในเฉพาะเขตพื้นที่ที่กำหนดเท่านั้น โดยอนุญาตให้ไปท่องเที่ยวในหมู่เกาะใกล้เคียงในรูปแบบไปเช้าเย็นกลับ เพื่อดูแลรักษาทรัพยากรทางการท่องเที่ยว

1.4 รูปแบบการท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติตะรุเตา การท่องเที่ยวในทิศทางที่ยั่งยืนนั้นจะต้องสามารถตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวและผู้ที่เป็นเจ้าของท้องถิ่น โดยมีการปกป้องและรักษาไว้ซึ่งทรัพยากรทางธรรมชาติเพื่ออนุชนรุ่นหลัง ซึ่งเป็นสินค้าทางการท่องเที่ยวที่สำคัญ อันได้แก่ ประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม ทะเล หาดทราย และปะการัง ฯลฯ และการรักษาทรัพยากรเหล่านี้ไว้จำเป็นต้องอาศัยการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่ได้มาตรฐาน ต้องใช้การประชาสัมพันธ์ที่จะกลุ่มลูกค้าที่มีความเหมาะสมกับอุทยานแห่งชาติตะรุเตา และตระหนักถึงการประสานงานกับทุกๆ ฝ่ายที่เกี่ยวข้องอย่างจริงจัง

ดังนั้นรูปแบบการท่องเที่ยวของอุทยานแห่งชาติจะต้องมีการจัดการทรัพยากรเพื่อตอบสนองความจำเป็นทางเศรษฐกิจ สังคมที่เปลี่ยนแปลงและความงามทางสุนทรียภาพ และในขณะเดียวกันต้องสามารถรักษาเอกลักษณ์วัฒนธรรมและขนบการทางระบบนิเวศได้ โดยรูปแบบดังกล่าวควรมีการผสมผสานในการจัดการระหว่างภาครัฐ (กรมป่าไม้ ในส่วนของอุทยานแห่งชาติ) และภาคเอกชน (ผู้ประกอบการธุรกิจด้านอุตสาหกรรมบริการที่มีคุณภาพ) โดยให้ภาคเอกชนเข้ามาดำเนินการในส่วนที่เป็นสิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยว และอุทยานแห่งชาติตะรุเตาดำเนินการในส่วนของการสร้างพื้นฐาน ในขณะเดียวกันต้องทำหน้าที่เป็นผู้ประสานงานและควบคุมให้กิจกรรมด้านต่างๆ ตลอดจนการบริการสิ่งอำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยวบนเกาะอยู่ภายใต้แนวความคิดของการท่องเที่ยวในเชิงนิเวศ

2. เชิงวิชาการ (theoretical issues)

งานวิจัยชิ้นนี้จะเป็นเพียงพื้นฐานสำหรับนักวิจัยอื่นๆ ควรจะศึกษาในประเด็นต่อไปนี้อย่าง

2.1 การมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวของอุทยานแห่งชาติตะรุเตา

2.2 บทบาทของผู้ประกอบการธุรกิจการ
ท่องเที่ยวต่อการพัฒนาอุทยานแห่งชาติตะรุเตา

2.3 การสร้างจิตสำนึกของนักท่องเที่ยวที่ไป
อุทยานแห่งชาติตะรุเตา

2.4 ความสามารถในการรองรับนักท่องเที่ยว
ของอุทยานแห่งชาติตะรุเตา

เอกสารอ้างอิง

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. (2542). รายงานประจำปี
2541. กรุงเทพฯ: การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย.
การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, กองวิชาการและฝึกอบรม.
(2541). มาตรฐานในการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและ
ผจญภัย. จุลสารการท่องเที่ยว, 17(1), 40-59.

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, สำนักวิทยบริการ. (2536). ร่าง
รายงานฉบับสมบูรณ์ การศึกษาทบทวนแผนการ
พัฒนาการท่องเที่ยวภาคใต้ตอนล่าง. กรุงเทพฯ:
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

รณกร ดรีกานนท์. (2541). การท่องเที่ยวเชิงนิเวศเพื่อการ
พัฒนาป่าชุมชน. จุลสารการท่องเที่ยว, 17, 41
มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, คณะวิทยาการจัดการ. (2540).

รายงานการศึกษาและการจัดทำแนวทางการพัฒนา
ภาคใต้ตามแผนพัฒนา ฉบับที่ 8 พ.ศ.2540-2544.
สงขลา: มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.

Inskeep, Edward. (1991). **Tourism planing: An
integrated and sustainable development
approach.** New York: Van Nostrand Reinhold.